

125 שנה לקונגרס הציוני:

היינו כחולמים

בתחילת אלול תרנ"ז (1987), הכריז קונגרס באזל על הקמת מדינת היהודים: "הציונות היא שיבה אל היהדות לפני השיבה אל ארץ היהודים". מי שלא רואה את גודל הנס שהפציע אז בבאזל, חשוד על היותו או עיוור או כופר

דעה / מנחם רהט

יום א' בשבוע של פרשת "שופטים" בשנת תרנ"ז (29 באוגוסט 1897), לפני 125 שנה בדיוק, ראש חודש אלול, היה בעליל יום שבו נשברה מחיצת הברזל שחצצה כמעט אלפיים שנה, בין בת ציון השדודה והמרוסקת בקרב שבעים זאבים, לבין אביה שבשמים, ונתקבלו תפילותיה: "בשוב ה' את שיבת ציון היינו פחלמים". באותו יום פז זיווני, החלה בחסדי שמים להפציע בשורת קיבוץ הגלויות, כאותה איילת השחר המתעצמת מתוך החשיכה לאור גדול: "כך היא גאולתם של ישראל - קמעא קמעא". כך החלה המטמורפזה של תולעת יעקב האומללה, הרמוסה והבוזיה, בדרכה להיות גור אריה יהודה, שהצטרף כעבור 50 שנה בדיוק למשפחת העמים, ושב אל ההיסטוריה של המציאות.

באותו יום מזהיר, התכנסו בבאזל שבשווייץ 208 צירים יהודיים מ-16 מדינות, ועוד מאות סקרנים יהודים ולא יהודים שהצטופפו ביציע האולם, וכולם נשאו עיניהם אל הבימה המעוטרת בירק רענן, שמעליה הושמעה ברכת "שהחיינו והגיענו", בשם ובמלכות, מפי היו"ר הראשון של הוועידה הציונית ההיסטורית הזו, ד"ר קרפל ליפא, חבר המשלחת הציונית מרומניה, זקן הצירים. כך החל עם ישראל לשוב לא רק לארצו אלא גם למורשתו.

יוזם המעמד והרוח החיה בו, שחולל את המהפכה הציונית שאין לה אח ורע בתולדות העמים, בשליחותם של קורא הדורות, ד"ר בנימין זאב הרצל, מגדולי היהודים בדורות האחרונים, המשיך ברוח ברכת "שהחיינו" את המחויבות הציונית למסורת ישראל, כשאמר בנאומו הפרוגרמטי בקונגרס:

"הציונות היא שיבה אל היהדות לפני השיבה אל ארץ היהודים". זו האמירה המכרעת שעליה פסע, כמו על מרבד קסמים, עם ישראל בואכה קדימה, כלומר מזרחה, אל ארץ ציון וירושלים.

הרצל, יהודי יפה תואר וטוב מראה, שהוכתר גם בפי רבנים חשובים "מלך היהודים" (למשל, הגאון רבי שלמה כהן מווילנה, בעל פירוש "חשק שלמה" לש"ס, שהערותיו מודפסות עד היום בשולי דפי הש"ס), נתקבל בתשואות שכמעט הרימו את גג האולם ונמשכו עד 15 דקות. כה גדולה הייתה ההתלהבות, לשמע מילות הפתיחה של נאומו: "התכנסנו כדי להניח אבן יסוד לבית מבטחים לאומה היהודית... הדבר הזה הוא כל כך גדול, שאנו חייבים לדבר עליו רק במלים הפשוטות ביותר".

חשש מתגובות עוינות ליפול

מכאן עבר הרצל לתאר בקצרה את מצב האומה: "מצבם של היהודים בארצות השונות, אינו משמח... על חלקי המפוזרים של העם היהודי, נגזר לשאת סבל רב... בכל מקום אנו מוקפים באיבה הקדומה, ששמה המודרני הוא אנטישמיות... (אפילו) היהדות המודרנית, זו שעזבה את הגטו, שנמללה מן הסחר-מכר, נדקרה בלב ליבה... אנו, אפשר לומר, שבנו הביתה. הציונות היא שיבה אל היהדות עוד לפני השיבה אל ארץ היהודים...". בקונגרס הראשון אושרה תוכנית באזל להתיישובות יהודית מעשית בארץ ישראל, שעיקרה: "מטרת הציונות היא ליצור לעם היהודי בית ונחלה בארץ ישראל, שיובטחו במשפט הפומבי". המונח מדינה יהודית לא

הועלה במכוון, בשל החשש מפני תגובות עוינות של חלק מהמעצמות, ובראשן האימפריה העות'מנית ששלטה אז בארץ ישראל, והוותיקן הקתולי שנדהם לגלות שהעם המדוכא, שהנצרות הארורה דנה אותו לגלות עולמים וליגון נצחי, בשל כפירתו במשיחיותו של ישו, קם לתחיה כעוף החול האגדי, בניגוד גמור לדוגמה הנוצרית. לעסקן הציוני, ד"ר יעקב דה-האן (שלימים הפך לחרדי אנטי-ציוני), שהתאונן בפני הרצל על שאין בתוכנית אזכור מפורש של המונח

"מדינה יהודית", השיב הרצל: "אל תדאג, גם כך יפרשו זאת כאילו כתבנו מדינה יהודית". כעבור שלושה ימים ננעל הקונגרס, בתשואות שנמשכו כמעט שעה (!). הצירים דמעו, התחבקו והתנשקו. נשים נופפו במטפחות. אחרים רקדו על השולחנות ושרו "לשנה הבאה בירושלים". בעקבות הקונגרס שבו החלו נצנוצי גאולת ישראל, כתב העסקן והסופר ישראל זנגוויל, במהופך לרוח "על נהרות בבל": "על נהר באזל ישבנו והחלטתנו נחושה לא לבכות עוד". ביאליק כתב לסיכום הקונגרס: "גם בְּמַחְשָׁפִים / בְּשִׁמְשׁ פֶּל יִדְעֵךְ / זְכֹרְנֶךָ בְּעֶמְקֶךָ הַנֶּדֶךְ". אך את ההתבוננות הכמעט נבואית לעוצמה שהפיה הקונגרס בעם היהודי, סיפק הרצל עצמו, כשכתב עם סיום הקונגרס ביומנו: "אילו באתי לסכם את קונגרס באזל באמרה אחת, הרי הייתה זו: בבאזל ייסדתי את מדינת היהודים. אילו אמרתי זאת היום בקול, היו הכול צוחקים לי. אולי בעוד חמש שנים, וודאי בעוד חמישים שנה, יסכימו עמי הכול".

הנבואה הזו התממשה אחת לאחת, כעבור יובל שנים. בנובמבר 1947, חמישים שנה אחרי קונגרס באזל, אישר האו"ם את הקמת מדינת היהודים, וכעבור שנה, ב-ה' באייר

בנימין זאב הרצל נואם בקונגרס הציוני הראשון בבאזל. תשואות בלתי פוסקות

תש"ט (1948), נוסדה מדינת ישראל והחל להתגשם לעינינו ממש חזון הגאולה שבפי נביאי האמת: "הנני מביא אותם מארץ צפון וקבצתיים מיִרְבְּתֵי אֶרֶץ, בָּם עֵזר ופֶסֶחַ הָרָה וילדת יחֵדוּ, קָהָל גָּדוֹל יֵשׁוּבוּ הֵנָּה... אֲזִי תִשָּׁמַח בְּתוֹלָה בְּמַחֹל וּבְחָרִים וְזִקְנִים יִחַדּוּ וְהַפְּתִי אֲבָלָם לְשִׁשּׁוֹן וְנַחֲמָתִים וְשִׂמְחָתִים מִיגוֹנָם... וְשָׁבוּ בָנִים לְגִבְלָם... כִּי עֵין בְּעֵין יֵרָאוּ בְּשׁוֹב ה' צִיּוֹן... כִּי נָחַם ה' צִיּוֹן, נָחַם כָּל חֲרִבְתֶּיהָ, וְיִשָּׁם מִדְּבָרָהּ פֶּעֶדוֹ, וְעֶרְבָתָהּ פָּנָה ה', שִׁשּׁוֹן וְשִׂמְחָה יִמָּצֵא בָּהּ, תוֹדָה וְקוֹל זִמְרָה". כל המהלך הכביר הזה יצא לדרך בדיוק לפני 125 שנה, בראשית ימי אלול תרנ"ז (1897), בקונגרס ההיסטורי שהוא בבאזל. ומי שלא רואה את גודל הנס ואת יד ההשגחה העליונה במהלך הנשגב שהפציע אז בבאזל, חשוד על היותו או עיוור או כופר.